

УДК 342.7:342.565.2

Ілля Юрійчук,*магістр права кафедри правосуддя юридичного факультету,
лаборант юридичної клініки юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ

У статті досліджується питання про правову природу інституту конституційної скарги в Україні, внесеного змінами до Конституції України, та іноземний досвід у її запровадженні. Розкриваються питання особливостей реалізації права на правову допомогу в конституційному провадженні з розгляду конституційних скарг та перспективи запровадження їх в українське законодавство.

Ключові слова: верховенство права, конституційна скарга, право на правову допомогу, захист прав людини, конституційне провадження.

Постановка проблеми. В умовах конституційної реформи правової системи в Україні забезпечення принципу верховенства права є основним напрямом сучасного державного будівництва та способом гарантування реалізації і захисту природного права людини на справедливий суд. Так, у ч. 1 ст. 8 Конституції України передбачено: «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» [1]. На нашу думку, цей принцип означає забезпечення верховенства Конституції України та прав людини і громадянина. Саме тому важливим елементом принципу верховенства права є забезпечення доступу кожного до правосуддя з метою захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та законних інтересів.

У зв'язку із запровадженням інституту конституційної скарги в ст. 1511 Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [2] необхідним є проведення теоретико-прикладного дослідження цього конституційно-правового інституту. При цьому невирішеним питанням залишається дослідження особливостей реалізації права на правову допомогу в конституційному судочинстві. Це, на нашу думку, забезпечить належний захист прав кожного, підвищення рівня доступу до правосуддя, зміцнення верховенства права в Україні та відповідність європейським стандартам системи надання громадянам правової допомоги [3].

Вищевикладені положення зумовлюють актуальність обраного нами дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут права на правову допомогу в Україні був предметом наукового пошуку вчених-теоретиків, представників науки цивільного процесуального, кримінального процесуального права та судового права. Зокрема, в науці теорії держави і права дане питання досліджували С. Ю. Бова, В. С. Личко, В. М. Ісакова, Д. В. Гончар, Ю. Т. Шрамко, Н. В. Хмелевська та інші. В. В. Заботін, О. С. Захарова, О. В. Максименко, Т. В. Омельченко, О. Г. Яновська, О. В. Рос-

сильна та інші досліджували право на правову допомогу в цивільному та кримінальному процесі. У науці судового права інститут права на правову допомогу досліджували Т. В. Вільчик, Л. М. Москвич, І. В. Назаров, С. В. Прилуцький та інші. Однак учені-конституціоналісти, які на монографічному рівні досліджували проблематику конституційного судочинства, не приділили уваги інституту права на правову допомогу в конституційному судочинстві, що і зумовило вибір нами даної проблематики.

Метою статті є дослідження інституту конституційної скарги в законодавстві України та іноземних держав, а також особливостей реалізації права на правову допомогу у разі здійснення провадження за конституційною скаргою в Конституційному Суді України.

Виклад основного матеріалу. Запровадження інституту конституційної скарги в Україні є важливим кроком на шляху вдосконалення українського законодавства щодо відповідності його європейським стандартам у сфері захисту прав людини та їх об'єднань. Питання надання правової допомоги в конституційному судочинстві України набуває великої актуальності, що зумовлює необхідність дослідження цього правового інституту. Але, перш ніж вивчати дане питання, варто зробити теоретико-правове дослідження інституту конституційної скарги, її поняття та елементів, виявити досвід іноземних держав у її запровадженні.

У вітчизняній правовій науці конституційна скарга, на думку Т. О. Бринь, розглядається як звернення будь-яких осіб, які на законних підставах проживають на території України, до єдиного органу конституційної юрисдикції з приводу порушення їхніх конституційних прав шляхом ухвалення законодавчого акта за умови, що цей акт вже застосований або підлягає застосуванню у конкретній справі, що розглядається судом чи іншим органом державної влади [4, с. 6]. В. М. Шаповал розглядає конституційну скаргу як правовий засіб ініціювання в орга-

ні конституційної юрисдикції, насамперед фізичною особою, спеціальної процедури захисту конкретного права, що порушено актом, виданим державним органом або посадовою особою в системі виконавчої влади, чи рішенням суду загальної юрисдикції [5, с. 32].

Для розроблення та вдосконалення української моделі конституційної скарги доречно було б звернутися до позитивного досвіду зарубіжних країн та дослідити наявні моделі конституційних скарг.

Класичним прикладом країни, де конституційна скарга є дієвим засобом захисту порушеного права громадян, можна вважати Федеративну Республіку Німеччина [6, с. 33-34].

Інститут конституційної скарги закріплений на конституційному рівні в пункті 4а частини 1 статті 93 Основного Закону ФРН (включений Законом від 29 січня 1969 р.), згідно з яким Федеральний Конституційний Суд уповноважений розглядати конституційні скарги, що можуть бути подані будь-якою особою, яка вважає, що державна влада порушила одне з її основних прав або одне з прав, указаних у статтях 20 (частина 4), 33, 38, 101, 103 і 104 Основного Закону [7, с. 62].

Суб'єктом, наділеним правом звернення до органу конституційної юрисдикції з конституційною скаргою щодо захисту фундаментальних прав, закріплених Основним Законом ФРН, виступає будь-яка особа, чії права були порушені. Громадяни наділені правом подавати конституційну скаргу стосовно будь-якого фундаментального права; іноземці та особи без громадянства можуть подати таку скаргу щодо тих прав, які за ними визнані Конституцією ФРН [8, с. 86].

Згідно зі статтею 92 Закону «Про Федеральний Конституційний Суд» в об'єктуванні скарги мають бути визначені право, порушення якого підлягає оскарженню, а також акти, дії чи бездіяльність органу або установи, якими скаргнику завдано шкоди.

Підставою конституційної скарги виступає порушення державною владою фундаментальних прав особи, закріплених Основним Законом ФРН [7, с. 63].

Досить розвинутий та ефективний інститут конституційної скарги діє у Королівстві Іспанія, так звана процедура *amparo* (ісп. *amparo* – перекл. «захист», «заступництво», «допомога») або звернення за захистом (заява про захист), що виступає орієнтиром для інших країн світу (передусім, країн Латинської Америки – Аргентини, Венесуели, Мексики та ін.) [9, с. 12].

Група авторів, до якої входять О. Петришин, Ю. Барабаш, С. Серьогіна, І. Бодрова, зазначають, що процедура *amparo* здійснюється шляхом самостійного судочинства, яке порушується за ініціативою потерпілої сторони, і винесення рішення щодо конституційності чи неконституційності оскаржуваного нормативного акта чи рішення, що тягне за собою встановлені законодавством правові наслідки тільки для сторін справи, що розглядається. Ця процедура може застосовуватися паралельно з оскарженням у кримінальному, цивільному чи адміністративному порядку [10, с. 34].

Підставою конституційної скарги виступає порушення основоположних прав людини, однак вона забезпечує винятковий посилений захист лише обмеженого кола визнаних Конституцією Королівства Іспанія фундаментальних прав і свобод [7, с. 88].

Предметом конституційної скарги виступають будь-які дії чи бездіяльність державних органів, що належать до вертикалі виконавчої влади на центральному, регіональному чи місцевому рівнях, у разі, якщо вони порушують яке-небудь з основоположних прав, що підлягає захисту в порядку конституційного судочинства [7, с. 91].

Досить цікавим є досвід Польщі у використанні конституційної скарги в механізмі захисту прав людини. Аналізуючи питання права в державах Центральної та Східної Європи, Леже Раймон відзначає: «Польща є цікавим прикладом перебудови правової системи, яка здійснювалася під впливом двох тенденцій: реставрації та модернізації. Здається, що такі тенденції знайдуть свої аналоги в більшості держав цього регіону» [11, с. 186]. У зв'язку із цим, як вважає О. В. Щербанюк, для України як сусіда цієї держави є корисним досвід конституційного будівництва [12, с. 203].

Згідно з ч. 1 ст. 79 Конституції Республіки Польща, суб'єктом конституційної скарги може бути кожна особа, чії конституційні права і свободи були порушені. Таким чином, сформульовано три матеріальні передумови скарги – особистий інтерес, правовий інтерес та реальний інтерес. Це означає, що особа, яка звертається з конституційною скаргою, повинна підтвердити (довести), що: 1) порушення конституційних прав стосується його особи (особистий інтерес); 2) порушення гарантованих йому конституційних прав стосується його правової позиції (правовий інтерес); 3) порушення його прав і свобод вже мало місце (реальний інтерес).

Право на подання конституційної скарги залежить також від інших умов. Зокрема, порушення прав скаргника має наступити внаслідок рішення суду або органів публічної адміністрації. Таке рішення повинно мати остаточний характер, тобто коли були вичерпані всі доступні за законом процедури оскарження рішення. Предметом конституційної скарги може бути тільки неконституційність нормативного акта, на підставі якого було винесене остаточне рішення, яке порушує права скаргника [13, с. 120].

Зі ст. 79 Конституції Республіки Польща випливає, що підставою конституційної скарги виступає порушення конституційних прав і свобод. Більшість цих прав викладено в Розділі II «Свободи, права та обов'язки людини і громадянина» Конституції, однак конституційна скарга може стосуватися прав, свобод чи обов'язків, що містяться в інших розділах Основного Закону [7, с. 101].

Таким чином, основні тенденції нормативно-правової регламентації інституту конституційної скарги у цих державах свідчать, що цей інститут обов'язково отримує визнання у конституціях, однак його регламентація на консти-

туційному рівні не має високого ступеня деталізації та закладає лише засади його правового регулювання [14, с. 94].

Більшість наукових досліджень проблематики конституційної скарги так чи інакше звертаються до аналізу окремих елементів правового механізму функціонування конституційної скарги.

Ми поділяємо позицію М. М. Гульгая, що ґрунтовне вивчення правового механізму функціонування інституту конституційної скарги в різних країнах дозволяє нам виокремити такі його складові елементи, які слід передбачити та запровадити в законодавстві України:

1) підстава для подання конституційної скарги, якою виступає порушення гарантованих Основним Законом прав осіб неконституційними актами, діями чи бездіяльністю уповноважених органів державної влади.

2) суб'єкти, які наділені правом звернення з конституційною скаргою до органу конституційної юрисдикції [7, с. 47-48].

3) предмет (об'єкт) конституційної скарги, тобто коло юридичних актів, які підлягають оскарженню щодо їх неконституційності.

4) процесуальні умови прийнятності конституційної скарги (тобто так звані «фільтри»).

5) наслідки рішень органів конституційного контролю [7, с. 49-54].

Для досягнення мети нашого дослідження слід детально розглянути такі складові елементи конституційної скарги, як суб'єкти звернення та процесуальні умови прийнятності конституційної скарги, проаналізувати способи реалізації права на правову допомогу при здійсненні конституційного судочинства.

Суб'єктами подання конституційної скарги можуть бути лише громадяни певної держави або громадяни й іноземці та особи без громадянства щодо їхніх прав людини, гарантованих конституцією, тобто усі фізичні особи, які перебувають у межах юрисдикції держави.

Останній підхід є більш виправданим, оскільки міжнародне, у тому числі європейське, право у сфері прав людини, а також конституційне право демократичних країн визнає всіх осіб незалежно від їх громадянства носіями основоположних прав і свобод людини [7, с. 48-49].

Ю. Кузнецова зазначає, що право на конституційну скаргу слід надати фізичним і юридичним особам (з метою захисту прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій), а також групам громадян, адже деякі права громадяни можуть реалізовувати лише групами (наприклад, право національних меншин на національно-культурну автономію, право на збереження життєвого середовища у місцях їх історичного й сучасного розселення) [15, с. 99].

Таким чином, більшість учених та практиків підтримують позицію, що кожному суб'єкту подання конституційної скарги необхідна кваліфікована правова допомога юриста-фахівця, що сприятиме більш обґрунтованому і належному захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, а також їх об'єднань.

Більшість європейських національних систем конституційного контролю визнають од-

нією з основних процесуальних умов прийнятності конституційної скарги (що планується запровадити і в Україні) вимогу щодо юридичного представництва. Ця вимога має на меті забезпечити надання скаржнику юридичної допомоги у складанні конституційної скарги та представництво в суді (за умови усного слухання справи), а також підвищити рівень обґрунтованості поданих скарг. Адже діяльність органу конституційного контролю є досить важливою, тому що досліджуються питання неконституційності нормативно-правових актів та захисту порушених прав суб'єктів звернення з конституційною скаргою. Тому допомога висококваліфікованого фахівця з права у процесі здійснення конституційного правосуддя є необхідною.

Якщо звернутися до досвіду деяких зарубіжних країн, зокрема таких, як Австрія, Монако, Італія, Люксембург тощо, то побачимо, що вимога бути представленим адвокатом у разі подання конституційних скарг суб'єктами подання є обов'язковою [7, с. 53].

На думку представників Венеційської комісії «За демократію через право», конституційне провадження з розгляду конституційних скарг, як правило, складається з декількох елементів або фільтрів, які допомагають уникнути переваження суду. По-перше, для того, щоб відкрити провадження за конституційною скаргою частими є випадки часового обмеження для оскарження. Проте, як відзначає Комісія, такі терміни повинні бути розумними для umożliвлення належної підготовки скарги з боку людини чи громадянина (або юридичної особи) чи для забезпечення достатнього часу для адвоката, щоб бути належно проінструктованим. По-друге, за умови обов'язкового юридичного представництва особам, які перебувають у скрутному матеріальному становищі, така допомога має надаватися безкоштовно, а відмова у такому разі у фінансовій підтримці чи безкоштовній юридичній допомозі рівнозначна відмові в ефективному доступі до конституційного правосуддя. По-третє, Венеційська комісія рекомендує, щоб судові витрати не були надмірними і використовувалися тільки для недопущення зловживань, також повинно братися до уваги фінансове становище скаржника, що подає конституційну скаргу [16, с. 166].

Саме тому наголошується, що адвокати відіграють надзвичайно важливу роль, представляючи інтереси скаржників, через складність процедури розгляду конституційної скарги та відсутність належних правових знань у громадян держави [17, с. 340].

Юридичне представництво в конституційному процесі покликане допомогти заявнику захистити своє право чи законний інтерес та підвищити якість і обґрунтованість поданої конституційної скарги. Проте, як відзначила Венеційська комісія, юридичне представництво в конституційному судочинстві має негативні фінансові наслідки для скаржника.

Таким чином, особливо якщо юридичне представництво є обов'язковим, відмова в наданні фінансової допомоги або безоплатної юридичної допомоги може розцінюватися як

порушення ефективного доступу до правосуддя [16, с. 32].

Цікавими, на наш погляд, є доктринальні положення та наукові доробки представників науки та практики Литовської республіки, що може бути корисним та ефективним для законодавства України. Хоча у Литві ще не існує інституту індивідуальної конституційної скарги, певні кроки на шляху до її запровадження вже зроблено: 4 липня 2007 року Сейм затвердив Концепцію індивідуальної конституційної скарги [18, с. 125]. У даній Концепції представлено модель законодавчого закріплення інституту конституційної скарги в Литовській Республіці, яка охоплює такі принципи й основні положення її правового регулювання: 1) суб'єкт індивідуальної конституційної скарги – особа (фізична чи юридична), конституційні права і свободи якої порушено; 2) підстава для звернення до Конституційного Суду – закон або інший акт Сейму, акт Президента Республіки або уряду, на підставі яких було прийнято рішення, що порушує конституційні права і свободи особи; 3) людина має право звернутися з індивідуальною конституційною скаргою до Конституційного Суду тільки після того, як будуть вичерпані всі можливі засоби правового захисту, і не пізніше трьох місяців з дня остаточного рішення органу державної влади; 4) скарга складається адвокатом або самим заявником, якщо заявник – фізична особа з вищою університетською юридичною освітою; 5) з метою створення умов для підвищення доступності цього інструменту конституційного захисту у тому числі й для категорії соціально уразливих осіб розмір державного збору – мінімальний; 6) попередній відбір скарг може здійснюватися суддею Конституційного Суду, колегією суддів відповідно до загальних правил прийому звернень громадян; 7) правові наслідки рішення Конституційного Суду, прийнятого за результатами розгляду конституційної скарги, – право особи звернутися з приводу захисту порушеного права до того органу державної влади, в якому на підставі не відповідного Конституції закону акта було прийнято рішення, що порушує права і свободи людини [19, с. 191-193].

До речі, схожою особливістю реалізації права на правову допомогу в конституційному судочинстві характеризується законодавство Республіки Польща. Заявник не може подати скаргу до Конституційного Трибуналу безпосередньо – лише через свого представника (адвоката), оскільки це є дуже складною процедурою. Але, як зазначив суддя Конституційного Трибуналу Республіки Польща Мірослав Гранат, ця вимога не застосовується, якщо заявник є суддею, прокурором, нотаріусом або викладачем із вченим ступенем [20, с. 144].

Офіційно визнаний підхід до запровадження конституційної скарги в Литві та Польщі стає вагомим аргументом підтримання нами позиції щодо можливості запозичення такого досвіду існування та розвитку інституту конституційної скарги в Литовській Республіці та Республіці Польща. Адже, як слушно зауважив

із цього приводу А. С. Головін, запровадження конституційної скарги потребуватиме внесення змін до Конституції України, Законів України «Про Конституційний Суд України», «Про безоплатну правову допомогу», відповідних положень процесуальних кодексів та інших законів України та Регламенту Конституційного Суду України [21, с. 244].

Згідно з даними Конституційного Суду України, станом на 27 квітня 2017 року на розгляді Конституційного Суду було 89 конституційних скарг. При цьому 10 скарг стосується кримінального процесуального законодавства, 4 скарги – цивільного процесуального законодавства, 4 скарги – адміністративного процесуального законодавства, 22 скарги – пенсійного законодавства та 49 скарг – інших питань. Отже, Верховній Раді України потрібно докласти зусиль до змін та доповнень чинного законодавства України для недопущення в подальшому таких порушень прав, свобод та законних інтересів кожної людини [22].

Висновки

Виходячи з проведеного дослідження, резюмуємо, що запровадження інституту конституційної скарги в Україні є важливим кроком до наближення національної правової системи України до європейських та міжнародних стандартів захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб при здійсненні конституційного правосуддя. При цьому важливим елементом процедури захисту конституційних прав є питання надання скаржникам ефективної правової допомоги (в тому числі безоплатної), що потребує подальшого вивчення та нормативного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (з останніми змінами та доповненнями від 15.03.2016 р.). – Видавець Паливода А.В., 2016.
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 28. – Ст. 532.
3. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів про юридичну допомогу та консультації (прийнята Комітетом Міністрів 2 березня 1978 р. на 284-ому засіданні заступників міністрів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_132 та інші.
4. Бринь Т.О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право муніципального права» / Т. О. Бринь; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2010. – 19 с.
5. Шаповал В.М. Суд як орган конституційного контролю (із зарубіжного досвіду) / В.М. Шаповал // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. – № 6. – С. 20–33.
6. Шаповалова К.Г. Конституційна скарга в механізмі захисту прав та свобод людини і громадянина: порівняльне дослідження та перспективи запровадження в Україні [Електронний ресурс] /

К.Г. Шаповалова // Наше право. – 2014. – № 4. – С. 32–38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_4_7

7. Гультай М.М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя : монографія / М.М. Гультай. – Х. : Право, 2013. – 424 с.

8. Барли К. Конституционная жалоба в Германии / К. Барли // Вестник Конституционного Суда Азербайджанской Республики. – 2003. – № 1. – С. 86–92.

9. Клишас А.А. Процедура ампаро как форма конституционного контроля в Мексике : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / А.А. Клишас. – М., 2002. – 23 с.

10. Проблеми та перспективи запровадження індивідуальної конституційної скарги в Україні : монографія / О.В. Петришин, Ю.Г. Барабаш, С.Г. Сergyina, І.І. Бодрова. – К. : Атіка-Н, 2010. – 108 с.

11. Леже Раймон. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход / Раймон Леже; пер. с фр. [Грядов А.В.]. – М.: Волтерс Клувер, 2009 – 584 с.

12. Щербанюк О.В. Народний суверенітет і реалізація владоспроможності демократичної держави : монографія. Книга II / О.В. Щербанюк. – К.: Логос, 2013. – 306 с.

13. Яценко І.С. Конституційна скарга як елемент реалізації системи стримування і протидії на прикладі Республіки Польща / І. С. Яценко // Наукові праці МАУП. – 2013. – Вип. 2. – С. 118–123. – (Серія : Політичні науки. Юридичні науки).

14. Гультай М.М. Основні напрямки правового регулювання інституту конституційної скарги в Україні // М.М. Гультай // Вісник Конституційного Суду України. – 2013. – № 3. – С. 90–98.

15. Кузнецова Ю. Інститут конституційної скарги: теоретичні аспекти проблеми // Ю. Кузнецова / Вісник Конституційного Суду України. – 2013. – № 4. – С. 91–101.

16. Draft Study on Individual Access to Constitutional Justice on the basis of comments by Mr. G. Harutyunyan, Ms. A. Nussberger, Mr. P. Paczolay. European Commission for Democracy Through Law

(Venice Commission) – 166 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU\(2010\)018rev-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-JU(2010)018rev-e)

17. Перестюк О.О. Конституційна скарга як засіб захисту адвокатом конституційних прав громадян та юридичних осіб у конституційному праві // О.О. Перестюк // Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу «Адвокатура України: історія та сучасність» (на пошану адвоката, президента Української Народної Республіки в екзиль Степана Порфириовича Витвицького), 24 листопада 2015 року, м. Львів / Уклад. І.Б. Василик, І.С. Яковець. – К. : КВІЦ, 2015. – С. 338–340.

18. Дейнос Жалімас Індивідуальна конституційна скарга: на шляху до оптимальної моделі захисту прав людини // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні: збірка тез, м. Київ, 18 груд. 2015 р. / за заг. ред. Ю.В. Бауліна. – К.: ВАІТЕ, 2016. – 186 с.

19. Урбайтіс Р.-К. Конституційна юстиція та захист прав людини в Литві / Р.-К. Урбайтіс // Захист прав людини органами конституційної юстиції: можливості і проблеми індивідуального доступу : матеріали міжнар. конф., 16 вересня 2011 р., Київ / відп. за ред. А.С. Головін. – К. : Логос, 2011. – С. 182–193.

20. Мірослав Гранат Порядок розгляду конституційних скарг в Польщі // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні: збірка тез, м. Київ, 18 груд. 2015 р. / за заг. ред. Ю.В. Бауліна. – К.: ВАІТЕ, 2016. – 186 с.

21. Головін А. Окремі питання, пов'язані з запровадженням інституту конституційної скарги у вітчизняному законодавстві // Право України. – 2013. – № 1-2. – С. 244–268.

22. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/konstytucijni-skargy-shcho-nadiyshly-do-konstytucijnogo-sudu-ukrayiny-za-stanom-na-26-kvitnya>

В статті досліджується питання про правову природу інституту конституційної скарги в Україні, введеного змінами до Конституції України, і зарубіжний досвід її існування. Розкривається питання про особливості реалізації права на правову допомогу в конституційному процесі по розгляду конституційних скарг і перспективи введення їх в українське законодавство.

Ключевые слова: верховенство права, конституционная жалоба, право на правовую помощь, защита прав человека, конституционное судопроизводство.

The article analyzes a question about legal nature of the institute of constitutional complaint in Ukraine, that was established by changes in The Constitution of Ukraine and foreign experience of that prevalence. Article considers the question about features of realization the right to legal assistance in constitutional proceeding about reviewing the constitutional complaints and possibilities of establishment in Ukrainian legislation.

Key words: rule of law, constitutional complaint, right to legal assistance, defense of human rights, constitutional proceeding.

